

ALAIN BADIOU'NUN HAKİKAT KURAMI

Alain Badiou's Theory of Truth

Eylem Yenisoy Şahin

eyenisoy@gmail.com

Özet

Alain Badiou hem on dokuzuncu yüzyılın büyük Hakikat anlayışı hem de postmodern geleneğin hakikati görelilik olarak kavramasını eleştirerek, hakikatin görelilik olmayan/nesnel dayanakları olan bir "çokluk" olduğunu göstermeye çalışır. Bu yazıda Badiou'nun bu iddiasını ne denli temellendirebilmiş olduğu sorgulanacaktır. Bu amaçla hakikatin ne olduğuna dair genel bilgi verilmesinin ardından, hakikatin eksiltme biçimlerinin (karar verilemez, ayırdedilemez, türeyimsel ve adlandırılmayan) analizi yapılarak hakikatin iki unsuru olan özne ve olayın nasıl mistik bir şeye dönüştüğü, hakikatin ise ulaşılamaz bir öteye nasıl havale edildiği gösterilmeye çalışılacaktır. Son bölümde ise, hakikat prosedürlerinin analiziyle, hakikat ve hakikatin öznesi arasındaki ilişkinin "düşünce" alanına taşınmış olması nedeniyle, hakikatin soyut ve maddi yaşamdan kopuk olduğu iddia edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Alain Badiou, olay, özne, hakikat, çokluk, sonsuzluk, görelilik.

Abstract

Alain Badiou tries to indicate that truth is multiple with its objective foundations and so it is not relative by criticizing both the great understandings of Truth in the nineteenth century and the relative truths of postmodernism. In this essay, I will try to examine whether Badiou's thoughts are well grounded. After having presented generally what truth is about, I will analyze the subtracted elements of truth (the undecidable, the indiscernible, the generic, the unnamable) to demonstrate how subject and event as the two elements of reality are turned into mystical things and how truth is passed into something beyond attainable. In the last section of the paper, by construing the truth procedures in Badiou's philosophy, it will be claimed that according to Badiou truths are abstract and indifferent to the real life since the relationship between truth and its subject is grounded only by the mediation of subject's "life of thought".

Keywords: Alain Badiou, event, subject, truth, multiplicity, infinity, relativity.

Giriş

Alain Badiou yirminci yüzyılı on dokuzuncu yüzyıl filozoflarınca ileri sürülen fikirlerin gerçekleştirildiği yüzyıl olarak görür. Ona göre, on dokuzuncu yüzyılın insanlığın topyekûn kurtuluşunu hedefleyen teorileri, yirminci yüzyıl "barbarlığı"na zemin hazırlamıştır (Badiou, 2007, s. 19). Çağdaş felsefenin en temel sorunlarından birini teorinin amacı ve pratikte ortaya çıkan sonuçlar arasındaki bu krizi çözmek olarak belirler. Bu amaç onun hem ontolojisinde hem de hakikat/özne teorilerinde temel motivasyonudur. Bir cümleyle özetlersek, bu krizi çözmeye olanağını ontolojide biricik Varlık'ın yerine çokluk olarak varlığı, hakikat teorisinde ise Hakikat'in yerine hakikatleri izlemede bulur. Ulaştığı sonuç şudur: Her bir tikel momenti kendinde kapsayan tümel bir Varlık ve bu Varlığın yürüdüğü bir Tarih söz konusu değildir (Badiou, 1998, s. 181). Başka bir ifadeyle, her bir tikel görüngünün ilişkisel ve kavramsal birliği olan bir Bütün yoktur. Yalnızca çoklukların çokluğu vardır: varlık, hakikat ve bu hakikatin öznesi çokluktur.

Badiou'nun felsefesi yirminci yüzyılın bize miras bıraktığı sorunları çözmek için umut olabilir mi? İki neden umut olmayı hakkettiğini düşünebilir. İlkin, Badiou bir yandan her şeyi açıklama iddiasında olan büyük Hakikat algısına itiraz eder, diğer yandan postmodern geleneğe karşı hakikatin ondan vazgeçmeden de çokluk olarak görülebileceğini ileri sürer. İkinci olarak Badiou çokluk olarak hakikatin varlığını bize ontolojik temelleriyle birlikte, daha da önemlisi matematik gibi güvenilir bir disipline dayanarak göstermeye çalışır.

Ancak Badiou gerçekten de "hakikat"ten vazgeçmeden onun çokluk olduğunu gösterebilmiş midir? Bu yazıda Badiou'nun, ulaşılamaz mistik bir şeye dönüştürmüş olması nedeniyle, hakikati reddetmemiş olduğunu söylemenin güç olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Böylece "bir umut" olduğu iddiasının da sorunlu olduğu gösterilmiş olacak. Bu amaç doğrultusunda, birinci bölümde Badiou'nun felsefesinde hakikatin ne olduğuna dair genel bir çerçeve çizilecek, ikinci bölümde hakikatin bilgidен farkı ve eksiltmişlikleri ile nasıl mistikleştirildiği, son bölümde ise bu mistikleştirmenin bir sonucu olarak hakikatin sonsuzluğu ve sonlu ögesi olan özne arasındaki ilişkinin kopuk olduğu ve hakikatin görelî kılınmak yoluyla reddedilmiş olduğu gösterilmeye çalışılacak.

Hakikat Nedir? Hakikatin Sonsuzluğu ve İçkinliği Ne Anlama Gelir?

Badiou ontolojiyi matematiğe özdeş kılarak, ontolojinin matematik olduğunu söyler. Aksiyomatik olan bu kararının en önemli nedeni, varlığın çokluk formundaki yapısını açıklayabilecek yegâne düşünsel metodolojinin matematiğe ait olduğu düşüncesidir.

Badiou'nun matematikteki küme kuramı ve aksiyomlarına dayanarak geliştirdiği ontoloji "tutarsız çokluklar"ın (*inconsistent multiple*) ya da "çokluk oluşlarından başka hiç bir niteliği olmayan çokluk olarak çokluk"un teorisi (Badiou, 2005a, s. 28). Yani varlık-olarak-varlık niteliklerinden eksiltilmiş olan bu tutarsız çokluklardır. Her şeyi kapsayan ve açıklamaya yeterli Bir'i reddeden Badiou için, "bir" ancak "bir sayma işlemi" olarak anlamlıdır (Badiou, a.g.e., s. 24). Bu sayma işlemi ile tutarsız bir çokluk tutarlı bir çokluğa dönüşür (*consistent multiple*) (Badiou, a.g.e., s. 25). "Bir-olarak-sayma" varlık açısından olagelen bir işlemdir ve iki biçimi söz konusudur: Üye olma ve kapsama (Badiou, a.g.e., s. 44). İlk olarak bir çokluk başka bir çokluğa ait olabilir ya da başka bir çokluğun üyesi olabilir. İkinci olarak ise bir çokluk başka bir çokluk tarafından kapsanabilir. İlki bir sunum (*presentation*) mekanizması oluşturur ve Badiou bu alanı "durum (*situation*)" olarak adlandırır. İkinci sayma işlemi ise bir temsil (*representation*) mekanizması kurar ve "durumun hali (*state of situation*)" olarak adlandırılır (Badiou, a.g.e., s. 95). Her iki sayım işleminin kurduğu mekanizmaya ise 'yapı' (*structure*) adını verir (Badiou, 1998, s. 169). Badiou "yapı" içindeki çoklukları bu sayma işlemleri bağlamında şu şekilde sınıflandırır: Normal (*normal*), tekil (*singular*) ve fazlalık (*excescence*) (Badiou, 2005a, s. 99). Normal çokluk hem duruma üye olan hem de durumun hali tarafından kapsanan çokluğa işaret eder. Tekil çokluk, duruma aittir; ancak durumun hali tarafından kapsanmayan çokluktur. Fazlalık ise kapsanan ancak üyelik ilişkisinin dışında olan çokluktur. Badiou'nun kendi örneğiyle: Marksist teoriye göre kapitalist toplum düzeninde burjuva sınıfı normal terim, proletarya tekil terim ve kapitalist devlet fazlalıktır.

Cantor'un "sonsuzluk" tanımı ve Cohen'in "türeyimsel küme" tanımı Badiou'nun "türeyimsellik" ve "sonsuzluk"un ne olduğunu belirlemede etkili olmuştur.¹ Gödel "kurulabilir küme (*constructible set*)"yi açık bir ada sahip bir küme yani açık bir biçimde tanımlanmış bir küme olarak tanımlar. Badiou'ya göre bu küme tanımı "normalliğin" alanını belirler ve sınıflandırmayla tüketilebilir bir bütün tasarlar. Cohen ise Gödel'in kurulabilir

kümesinin karşısına belirli bir yüklem tarafından belirlenemeyen olması, herhangi bir yasaya dayanarak sınıflandırılmaması ve belirli bir adının olmaması anlamında "türeyimsel küme (*generic set*)"yi koyar (Badiou, 2005d. s.7-8.). Badiou tutarsız çoklukların türeyimsel küme, tutarlı çoklukların ise Gödel'in kurulabilir kümesine benzer özellikte olduğunu; hakikatlerin belirli bir dünyaya/duruma ait olan ancak belirli bir yüklemi/adı olmayan "saf çokluklar [...] türeyimsel çokluklar" olduğunu söyler (Badiou, 2009a, s. 36).

Cantor Cohen'in türeyimsel küme tanımına dayanarak ve Russell paradoksunu aşma iddiasıyla yeni bir "sonsuzluk" tanımı geliştirir. Russell paradoksuna göre kendinin üyesi olmayan kümelerin kümesi düşünüldüğünde şöyle bir paradoks ortaya çıkar: Bu kümenin kendisi kendisinin bir üyesi değilse bu kümeye ait olmalıdır. Öte yandan üye kabul edilirse de üye olması için taşıdığı niteliği yitirmiş olacağından bu kümenin bir üyesi olmamalıdır. Badiou Cantor'un bu paradoksu aşma çabasında şu öneriyi sunduğunu aktarır: Bir "çokluk çelişkiye düşmeden 'bir birlik olarak kavranamıyorsa' bunun nedeni bu çokluğun mutlak anlamda sonsuz oluşudur" (Badiou, 2005a, s. 41). Badiou bu sonsuzluk tanımını benimser: Bir çokluk bir-olarak-sayılamıyorsa sonsuz bir çokluktur. Bu tanıma uygun olarak, hakikat, belirli bir yüklemle belirlenemeyen ve adlandırılmayan olması bağlamında türeyimsel ve dolayısıyla sonsuz bir çokluktur.

Badiou sonsuzluk kavramının geçişli bir kavram olmadığını ve niceliksel bir sınırdan yoksunluk anlamına gelmediğinin altını çizer. *Sonlu ve Sonsuz* adlı eserinde sanal ve edimsel sonsuz ayrımı yaparak, "sona varmadan bir sayıdan hep daha büyük olan bir başkasına" geçmek anlamındaki "sonsuz sayı"nın "sanal" bir sonsuzluk olduğunu belirtir (Badiou, 2011, s. 24). Kendi "edimsel" sonsuzluğunu ise Cantor'un sonsuzuna benzeterek ardışık olmayan bir biçimde "tüm sonsuz sayıları kapsayan gerçekten sonsuz" olan çokluk olarak tanımlar (Badiou, a.g.e. s. 24). Badiou, bir zarfın içine atılmış sırasız ve geçişsiz şeylere benzettiği bu sonsuzun ürütücü olduğunu, ancak, ölümlülüğü nedeniyle sonlu olan insana tam anlamıyla kapalı olmadığını söyler: Sonlu insan "düşünme" edimi aracılığıyla bu sonsuzla onu "hesaplayabilme" ya da "üzerine konuşabilme" bağlamında ilişkiindedir (Badiou, a.g.e., s. 27-28).

Badiou'nun felsefesinde hakikat yapıya ait olan ancak onun tarafından kapsanmayan/temsil edilmeyen tekil öge/boşluk ile ilişkidir. Bu tekil öge tutarsız yani sonsuz çokluktur, türeyimseldir. Badiou, tekil ögenin yapı içinde olan ancak temsil edilmeyen üye olduğundan onunla ilişkide olan hakikatin yapıya içkin bir çokluk olduğunu ve bu tekil ögenin türeyimselliği bağlamında hakikatin türeyimsel ve sonsuz olduğunu iddia eder. Peki küme kuramından devşirilen boş küme (tekil öge) ve türeyimsellik gibi kategorilerle elde edilen bu içkinlik ve sonsuzluk kavramı gerçek yaşamla ilişkilendirildiğinde nasıl bir içerik kazanır? Yazının bundan sonraki kısmında, önce hakikatin eksiltilmiş özelliklerinin analizi ardından da hakikat prosedürlerinin analizi aracılığıyla, bu soruya cevap vermeye çalışılacaktır.

Eksiltmeler Yoluyla Mistikleşen Hakikat

Bir "durum"u ya da "durumun hali"ni açıklayan bilgilerden kurulu bir ansiklopedi, Badiou bakımından, yapının çoktan bilinen/görünen bir üyesini/nesnesini betimleyebilir, dilsel yüklemeler aracılığıyla bu yapının bir parçasının diğer parçalardan farkını belirleyebilir. Bilgi olmayan hakikat ise görünür hale gelmiş bir çokluğun tanımlanması/betimlenmesi olamaz (Bkz. Badiou, 1998, s. 177-178). Yani, herhangi bir doğru tasvir/analiz, Badiou'ya göre hakikat olarak görülemez, yalnızca bir durumun ya da belirli bir çokluğun bilgisi olabilir. Hakikat ise "belirsiz bir altkümedir; bileşenlerinin bir araya getirilmesi yoluyla öylesine tanımlanamazdır ki bileşenlerince paylaşılan hiçbir özellik bu altkümenin bilgi tarafından belirlenmesine olanak sunmaz" (Badiou, 2004, s. 124).²

Hakikat, bir bilgi ansiklopedisinin konusu olabilecek belirlenimlerden eksiltmiştir (*subtracted*), bu belirlenimlere ilgisizdir. Hakikat, belirli bir dünyada/yapıda boş küme olarak kapsanan neyse -herhangi bir nitelemeyle belirlenemeyecek olan neyse- onunla ilişkidir. Dolayısıyla hakikat bilginin söz konusu olduğu alandaki öğelere özgü niteliklerden arındırılmış olur. Hakikat tüm yüklemsel belirlenimlerden bir tür eksiltmedir ve dört eksiltme şekline sahiptir: karar verilemeyen, ayırdedilemeyen, türeyimsel ve adlandırılmayan. Her biri hakikatin yalnızca bir yönüne işaret eder.

Karar Verilemeyen "Olay" Kategorisi

Hakikat ilk olarak karar verilebilir olmaktan eksiltiştir ya da her türlü normdan ve yasalılıktan eksiltiştir. Bu nedenle bir norma dayanarak bir hakikatin doğru ya da yanlış olduğuna karar verilemez. Hakikatin karar verilemeyen olması onun başlangıç noktası olan "olay"la ilgili bir yönüdür.

Olay, Badiou için, varlık-olarak-varlık'ın alanına dahil değildir (Badiou, 2005a, s. 189.) ve ontoloji yani matematik tarafından açıklanamaz, çünkü "kendisini ontolojik belirlenimlerden eksiltmiştir" (Badiou, 2004, s. 98). "Olayın duruma aidiyetinin karar verilemez oluşu" ikili anlamdadır: İlkin, olay boşluğu çağırır ya da boşluğa seslenir (Badiou, 2005a, s. 182). İkinci olarak, olay, kendini boşluk ve kendisi arasında konumlandırır, yani hem "boşluğun adı"dır hem de yapının "radikal-bir (*ultra-one*)"idir (Badiou, a.g.e., s. 183). Olay "varlık-olarak-varlık-olmayan-şeye" ait (Badiou, a.g.e., s. 189) olduğundan, ontoloji "olay hakkında hiçbir şey söyleyemez" (Badiou, a.g.e., s. 190). Karar verilemezliğin olayın "rasyonel bir niteliği olduğunu" söyleyen Badiou (a.g.e., s. 198), "bir çokluğun olay olarak fark edildiği" prosedüre "araya girme/müdahale (*intervention*)" adını verir (Badiou, a.g.e., s. 202). "Araya girme/müdahale" ile ortaya konan "tercih" yapı için "tercih-olmayan"dır (Badiou, a.g.e., s. 205). Şansa bağlı/tesadüfi olan bu tercihin ardından "temsil yasalarında bir yıkım" meydana gelir ve "durumda bazı değişimler" ya da "yeni" şeyler açığa çıkar (a.g.e., s. 206-209).

Badiou olayın yeri için şu belirlemelerde bulunur: "Boşluk (*the void*)" yapıda yeni olarak belirenin, radikal değişimin temel dayanak noktasıdır. Ancak olay "boşluk"ta değil "boşluğun kıyısında (*on the edge of the void*)" meydana gelir (Badiou, a.g.e., s. 175) ve bu mekan "olaysal bölge (*evental site*)" (Badiou, a.g.e., s. 176) olarak adlandırılır. Bu bölge temsil edilmeyen (yani kapsanmayan) ögenin bulunduğu yerdir ya da bir çokluğun kurucu/temel üyelerinin (normal üyelerinin) değil ayrık ögelerinin (tekil ögelerinin) mekânıdır. Badiou "olaysal bölge" ve "boşluğun kıyısında" terimlerini açıklamak için kedi, kedinin karaciğeri ve bu karaciğerin hücreleri arasındaki ilişkiyi kullanarak şöyle bir örnek verir: Canlılığı en yüksek olandan olmayana sıralarsak, kedi, karaciğer, hücre, molekül sırasını elde ederiz. Bir kedinin karaciğeri (hücrelerden oluşan küme) kedinin canlılığını taşır; çünkü bileşeni olan hücreler de canlıdır. Ancak karaciğerin hücreleri (moleküller kümesi) kedinin canlılığıyla aynı canlılığı

taşımaz; çünkü üyesi olan moleküller canlı değildir. Bu nedenle, Badiou'ya göre, temel öğelerden kurulu karaciğer bir olaysal bölge olamaz. Ancak hücreler ayrıksı öğelerden olduğundan olaysal bölge olarak görülebilir. Bir hücre "kedinin canlılığının maddi kıyısıdır", yani kediyi kendi canlılığından "ayırıştırın şeyin kıyısındadır" (Badiou, a.g.e., s. 99). Benzer biçimde, olay bir çokluğun ayrıksı öğelerinde değil -boşluğun kendinde değil- bu öğelerin temel olmaya doğru sıçradığı yerde belirir. Örneğe dönersek: Olay belirsiz ya da yapıdan ayrıksı olan moleküllerin hücre olmaya doğru, yani yapı tarafından tam olarak kapsanmaya doğru evrildiği sınırdaki meydana gelir.

Badiou olayın ardından "bu olay bu duruma ait" formunda karar verilemeyen bir ifadenin ortaya çıkacağını ve böylece "durumun dili"ne doğruluğu ya da yanlışlığı belirsiz bir ifadenin "eklemiş" olacağını söyler. Durumun diline yeni eklenen bu ifadeye "durum"un yargı kriterleriyle doğru ya da yanlış değeri atfedilemez. Buna örnek olarak, Fransa'daki göçmen ayaklanmalarının ardından beliren "bir ülkenin yasadışı göçmen işçilerinin o ülke tarafından tanınması gereken hakları vardır" ifadesini verir (Badiou, 2004, s. 144). Bu ifadenin doğru olup olmadığı dönemin Fransa'sının temsil alanını belirleyen mevcut sayım yasalarının değerlendirilemez. Ayrıca mevcut sayım yasalarından bağımsız, kendinde bir doğruluk değeri de yoktur. Olay-sonrası ifadenin değeri her iki anlamda da belirsizdir.

Ontolojik olanla ilişkide ancak ontolojinin belirlenimlerinden eksiltilmiş olan ve hemen gözden kaybolduğu için hakkında hüküm vermek ancak şansa bağlı/tesadüfi olan "olay"ı tüm bu belirsizlikten kurtaracak olan "özne"dir. Badiou öznenin rolünü şöyle tarif eder: "Bir hakikatin izlediği yol karar verilemeyen bir olayla başlar. O edimini ayırdedilemeyen tarafından kontrol edilen sonlu bir özne bulur" (Badiou, 1998, s. 64). Badiou'nun öznesi ne bir insan bireyi ne de topluluk halindeki insanlardır (örneğin bir sanat hakikatinin öznesi sanatçı değil sanat eseridir). Bazı hakikatlerin özneleri olarak insana işaret edilse de bedensel ya da reel varlığından/maddi yaşamından kopuk formel bir insan-özne tasviriyle karşılaşırız. Bu formdaki bir öznenin olay'ı belirsizlikten kurtarması mümkün olabilir mi?

Ayrırdedilemeyen Kontrolündeki "Özne" Kategorisi

Badiou'nun hakikat kuramında hakikatin eksiltilmiş ikinci unsuru "ayırdedilemeyen" "özne" kategorisiyle ilgilidir. "Özne bir hakikatin türeyimsel ayrırdedilemezliğiyle uğraşan şeydir [...] hem prosedürün hem de *hipotezin gerçeğidir* (*the real*)" (Badiou, 2005a, s. 399). Özne, hakikat prosedürünün "*yerele* bir şekillenişidir" (Badiou, a.g.e., s. 396), "bir hakikatin sonlu unsurudur" (Badiou, a.g.e., s. 406.) ve "her hakikat, tüm varlığı hakikatin gerçekleşmesini desteklemede yatan özneye aşkındır (*transcendent*)" (Badiou, a.g.e., s. 397). Özne durumun içindedir ve duruma ait çoklukları bilebilir, olagelen hakikate ise ancak inanabilir. Çünkü hakikat özneye "aşkındır" ve ayırt edilebilir bir farka sahip değildir. Hakikat "ya doğru ya yanlış" biçiminde ifade edilebilen bir "iki"dir. Bu "iki"nin bileşenleri arasında herhangi bir nesnel fark yoktur. Başka bir deyişle, iki ikiliğin yapısal özelliklerine sahip değildir. Badiou bunu şöyle açıklar:

İki terimin sırasını değiştirdiğinizde *bir şey değişmiyorsa*, ayrırdedilemeyendir. Bu iki terim varlıklarının saf sunumunda sayısal olarak ikidir. Dilde onların ikiliğine farklılaştıran bir değer yükleyecek hiçbir şey yoktur. Onlar siz onların iki olduğunu fark-edebiliyorsunuz diye değil, varsayımsal olarak [granted] ikidir. Bu nedenle ayrırdedilemeyen kendini, tüm diğer işaretlemelerden olduğu gibi, farktan da eksiltir. Ayrırdedilemeyen ikiyi ikilikten eksiltir (Badiou, 2004, s. 105).

Badiou için, "iki" vardır ancak hiç kimse birini diğerinden ayıramaz. Öznenin "iki" karakterindeki hakikat hakkında verdiği karar bir bahistir ya da aksiyomatik bir karardır. Özne bir hakikat sürecinin sonunda ne olacağı hakkında yalnızca bir tahminde bulunabilir ve bu öngörü daima aksiyomatiktir. Badiou hakikatin ancak koşullu bir hipotez formunda ifade edilebileceğini şöyle açıklar:

Zorlama, bir hakikatin, tamamlanmamış olmasına rağmen, *şayet tamamlanırsa* ne olduğu hakkında değil *ne olmuş olacağı* hakkındaki öngörülere izin verdiği [authorizes] noktadır.

Bu öngörüsül alan hakikat yargılarının gelecekteki mükemmellik biçiminde formüle edilmesini gerektirir. Bu nedenle bir hakikatin ne olduğuna ilişkin hemen hemen hiçbir şey söylenememesine rağmen, mesele *bu hakikat görünür hale gelmesi*

koşulunda ne olacağı olduğunda, hemen hemen her şeyin konumlandırılabilceği bir zorlama mevcuttur.

Sonuç olarak, bir hakikat, bu hemen hemen hiçbir şeyin geçmişi belirlemesi ve hemen hemen her şeyin öngörülmesi aracılığıyla hareket eder (Badiou, 2004, s. 127).

Bir hakikatin öznesi böylesi bir öngörüselsel hipotezi hakikate dayatabilir. Bu hakikatin güçlü olduğu noktadır çünkü hakikat bu zorlama karşısında adlandırılmayan öğesi aracılığıyla direnir. Badiou, bu adlandırılmayan öğeye, adlandırılmaya direnen nokta olması nedeniyle, zorlanamayan nokta der. Bu nokta bir hakikatin sınırındır. Badiou öznenin bu türden bir zorlama edimini başka bir yerde de şöyle açıklar:

[T]amamlanmış türeyimsel bir hakikat ideasını *öngörebiliriz*. Bir hakikatin türeyimsel varlığı asla sunulmaz. Hakikat tamamlanamayandır. Biçimsel düzeyde bilebileceğimiz şey bir hakikatin daima türeyimsel bir sonsuzluk olarak meydana geleceğidir. Bu, hakikatin böylesi bir-meydana-gelişinin etkilerinin olanaklı kurgusuna izin verir. Yani, özne, yerel bir noktası olduğu bu hakikatin türeyimsel bütününün tamamlanmış olduğu bir Evren hipotezi kurabilir. Bir hakikatin türeyimsel varlığının öngörüselsel hipotezine, *zorlama* adını veriyorum. Bir zorlama *tamamlanmış* bir hakikatin güçlü kurgusudur. Böyle bir kurguyla başlayarak, yeni bilgileri *doğrulamaksızın zorlayabilirim* (Badiou, 1998, s. 65).

Türeyimsel karakteri nedeniyle bir hakikat öznesi tarafından yalnızca hipotetik bir hipotez olarak ifade edilebilir. Özne, adlandırılmayan öğeyi adlandırarak bir büyük Evren hipotezi ortaya atabilir. Ancak, Badiou'ya göre, bu, yalnızca öznenin bir hakikatin tamamlanmasına, bütününün açıklanabilir kılınmasına dair beklentisini o hakikate dayatması ya da o hakikati bu tamlığa zorlaması anlamına gelir. Bu zorlama, Badiou'ya göre kötülüğün kaynağıdır. Ona göre bilimselcilikte ve totaliterlikte böylesi kötülükler görünür (Badiou, 1998, s. 66). Kötülükten kaçınmak için bir hakikatin potansiyeli hassas bir biçimde ölçülmelidir. İşte bu ölçüm işi felsefenin gerçek görevidir. Hakikat etiği ise "günümüzde değerli olan şeyle birlikte günümüzün yapabilirliklerinin ölçümünü" sağlayan bir etkinliktir (Badiou, a.g.e., s. 68).

Olay ve Özne Kategorilerinin Eleştirisi

Hakikatin olay bağlamında "karar verilemeyen", özne bağlamında "ayırdedilemeyen" olması Badiou'nun hakikatin "mevcut durum"a aykırılığını anlatmak için kullandığı metaforlar olarak görülebilir. Belli ki, her ikisi için de işaret etmek istediği şey şudur: Henüz geçerli olan sayma işlemleri (aidiyetler ve temsiller) ve meşru yasalar bakımından olaya bir değer verilemez; çünkü olay henüz sayılmamış olan boşluğun kıyısında oluverir ve hemen gözden yiter. Öznenin olaya dair kararı da bu değersizlikten ötürü rastlantısal olmak durumundadır. Bu eksiltmişlikler belirli ve geçerli olan yapının normları ve ayrımlarınca belirlenebilir olmamaya işaret eder. Bu belirsizlik anlayışı mevcut duruma yönelik "betimsel ve eleştirel bir tavır" olarak kavrandığında masum gibi dursa da, hakikatin kendinin muğlaklaştırılması ya da hakikatin dayanaktan yoksun kalması sonuçlarını doğurmaktan kurtulamaz.

Badiou'nun olayı ontolojik bir terim olarak görmemesi ve olayın meydana geldiği yeri ontolojik bir terim olan boşluk yerine boşluğun kıyısında olarak belirlemesi, başlangıç noktası olay olan hakikati ontolojik olandan ayırma anlamına gelir. Bu bakışla, Badiou'ya göre, ontoloji "olan"a bakar, hakikat ise "olan"a içkin olan ancak henüz sayılmamış olan türeyimsel bir çokluktur. Badiou "küme/çokluk"un "tek varlık rejimi" olduğuna dayanarak "etkinleşme" diye bir şeyin olmadığını söyler ve etkin-potansiyel ayrımını reddeder (Badiou, 2006, s. 97). Dolayısıyla hakikat "olan"daki potansiyel şeye ya da hakikat süreciyle etkin kılınacak şeye işaret etmez. O da etkindir. Tutarlı çokluk da tutarsız çokluk da etkindir. Aralarındaki ayrım sadece sayım işlemleri açısından ortaya çıkar. Bu bağlamda, hakikatin başlangıç noktası olan olayın ontolojik dayanağı olan boşluğa hakikat prosedürüyle etkinleştirilecek potansiyel diyemiyorsak, "olan"ın gizli, gizli, bilinmeyen ögesi diyebiliriz.

Matematiğe özgü terimlerle açıkladığı "sunulan ama temsil edilmeyen" çokluk olarak "boşluk" bir belirsizliğe neden olur. Bu Badiou'nun sayım işlemlerinin ötesinde, yani "sayılmamış olma" anlamının dışında bir belirsizliktir. "Temsil" mekanizmasını hakların tanınması olarak ele alacak olursak -ki yukarıda bahsettiğimiz Badiou'nun göçmen işçi örneği buna izin verir- "hak" kavramı analiz edilmeden neyin/kimin boşlukta olup olmadığı (haklarından mahrum bırakılmış olup olmadığı) belirsiz kalacaktır. Göçmen işçilere verilmesi talep edilen hakların, gerçekten de onlara verilmesi gereken haklar olup olmadığının tespiti,

bir öznenin (bu özne göçmen işçilerin kendisi olmayabilir) olay-sonrası ifadede ısrar etmesi ve belki de zor yoluyla bu hakları elde etmelerinden sonraya havale edilmiş olur.

Özne kategorisinin hakikat prosedürüne dahil edilmesiyle de yukarıda bahsedilen belirsizlik ortadan kalkmaz. Bu kategori çerçevesinde soru şu şekilde yeniden formüle edilebilir: Ayırdedilemeyen şey üzerine etkinliği ancak bir bahse konu olan ve rastlantısal olan öznenin "olay"ın belirsizliğini ortadan kaldıracak fonksiyonu nedir? Aynı örnekle devam edelim: Öznenin göçmen işçilerin haklarına dair verdiği karar aksiyomatiktir, öngörüselsel bir hipotezdir. "Evet, göçmenlere hakları verilmelidir" ile "Hayır, verilmemelidir" kararları arasında bir fark olmadığından bunlardan hangisine karar verenin özne olduğu da belirsiz kalır. Ancak hakikat prosedürünün sonunda, hakikat bir bilgiye dönüştüğünde ki artık hakikat olmayacaktır, hangisine karar verenin özne olduğu açığa çıkacak ama artık özne olma niteliğini yitirmiş olacaktır. Çünkü işaret ettiği şey artık bir hakikat olmaktan çıkmıştır.

Ayrıca öznenin edimi olay hakkında karar verme ve bu karara sadakat gösterme gibi sadece "düşünsel yaşam" alanına ait etkinliklere işaret eder. Böylece göçmen işçilerin kendisinin özne oluşu konu dışına atılmış olur, "göçmen işçilere hakları verilmelidir" diyen herhangi bir akademisyenin/sanatçının/ ya da bir başkasının özneliğidir söz konusu olan. Böylece hakikatin özne bileşeni açısından maddi yaşamla ilişkisi "maddi yaşam hakkında konuşma ya da düşünme"ye indirgenmiş olmaz mı?

Türeyimsel ve Adlandırılmayan Hakikatin Sonsuzluğundaki Çıkmaz

Hakikatin ilk iki eksiltilmesi (karar verilemeyen ve ayırdedilemeyen) şu yoruma izin verebilir: Hakikat bilinmeyenle değil henüz bilinmeyenle ilişkilidir. Şayet rastlantısal olarak bir "olay" olur ve ardında bir özne belirip bu olaya yine bir rastlantı sonucu bir değer biçerse ve bu kararına sadık kalırsa hakikat belirgin hale gelebilir, bilgiye dönüşebilir. Ancak Badiou'nun hakikat kuramında bu beliriş imkansız olarak tarif edilir. Çünkü son iki eksiltme (türeyimsellik ve adlandırılmayan) ilk ikisi tarafından belirsiz kılınan hakikati imkansız olarak belirler. Bunları açıklamada Badiou'nun hakikatin ne olduğunu açıklamak için verdiği ölçek kolaylık sağlayacaktır:

1. Aşkın ve içkin ayrımı. Hakikat deneyimde verili olanın üzerinde duran şeyle ilgili değildir; o tekil bir içkin figür olarak deneyimin içindedir ve burada ilerler.
2. Yükleme ifade edilebilir olmak ve olmamak ayrımı. Bir hakikatin bileşenlerini bütünleştirmeye ve kapsamaya muktedir hiçbir tekil yüklemse özellik yoktur. Bu nedenle bir hakikatin tanımlanamaz ya da türeyimsel olduğunu söyleriz.
3. Sonsuz ve sonlu ayrımı. Varlığı tamamlanamayan bir şey olarak kavrandığında, bir hakikat sonsuz bir çokluktur.
4. Adlandırılabilir ve adlandırılmaz ayrımı. Bir hakikatin kendini bilgi alanındaki yargılara geçirme kapasitesi, ad verilmesi ancak felaket yaratacak olan adlandırılmayan bir nokta tarafından engellenir (Badiou, 2004, s. 121).

Birinci ayrıma göre, hakikat, bir yapıya dahil bir boşluk ile ilgili olduğundan aşkın değil içkindir. Hakikat bir dünyada/ durumda "yalnızca olan değil aynı zamanda açığa çıkan/beliren bir çokluktur". "Açığa çıkma/belirme" vurgusu içkin ancak örtük/gizil olanın belirgin hale gelmesinin altını çizer.

İkinci ayrımla ise hakikatin bilgiyle karşıtlığı yeniden dile getirilir. İkinci ve üçüncü ayrım birlikte düşünüldüğünde, hakikat varlığındaki türeyimsellik/tamamlanamazlık nedeniyle sonsuz bir çokluktur. Hakikat belirli bir durumdaki tutarsızlığa/tutarsız çokluğa işaret ettiğinden, yani o durumun belirsiz çokluğuyla ilişkili olduğundan türeyimsel bir çokluktur, sonsuzca türetilir ve dolayısıyla "sonsuz"dur (Badiou, 1999, s. 107). Görüleceği üzere "sonsuzluk" kategorisi, Badiou'nun felsefesinde, bir bütün olarak kavranabilecek özsel niteliklerden yoksun belirsiz çokluk oluşa denk gelir. Bu belirsizlik farklı öznelerin olagelen hakikati farklı biçimde tesadüfi olarak değerlendirebilmesine/ölçmesine olanak sağlar.³

Dördüncü ayrım hakikatin hakikat sürecinin sonunda da sonsuz olarak kalacağını söyler. Her bir hakikat adlandırılmayan bir öğeye sahiptir. Bu nedenle bir hakikat süreci asla tamamlanamaz, bir hakikati bütünüyle söylemeye dönük herhangi bir çaba ancak bir trajedi ile sonuçlanır. Çünkü bu çaba adlandırılmayanı adlandırılabilir olmaya zorlamadır. Bu adlandırılmayan öğe nedeniyle de, bir hakikat süreci için son/nihai bir noktadan bahsetmek anlamsızdır. Hakikatin son eksiltmiş unsuru olan "adlandırılmayan" Lacan'ın hakikat algısının etkisi altındadır. Lacan "bizim için gerçek saf ve basite dokunabilmede öyle bir şans

faktörü bulunur ki - bu şans meselesi onun hakkındaki *tüm* hakikatin söylenebilmesini engeller" (Lacan, 1990, s. 31). Lacan'ın bu iddiasına benzer bir biçimde, hakikatin tam olarak söylenemeyeceğini iddia eden Badiou, bir hakikatin "doğru bir ad"ı olmadığını şöyle ifade eder:

Bir ifadenin (expression) bir dönemi (a term) adlandırması onun doğru adı için bir şema sağlaması anlamına gelir. Her zaman olduğu gibi, 'doğruluk' biricik olanı varsayar. Adlandırılmış dönem, onu adlandıran ifadeye belirlenmiş bir değer verdiği için, biriciktir. Bu nedenle, evrendeki bir dönem, eğer bu evrendeki herhangi bir ifadeyle adlandırılmaz olan bir dönemse, o "adlandırılmayan"dır (Badiou, 2004, 108).

Dolayısıyla doğru bir ada sahip olabilecek yegane şey biricikliği nedeniyle bilinebilir olan şeydir. Bir şeyin biricikliği "bir-olarak-sayıma" işlemiyle kurulur. Hakikat ise bir-olarak-sayılmamış ve sayılmayacak olandır ve bu nedenle onun belirli bir biricikliği, doğru bir adı yoktur ve dolayısıyla doğru olarak adlandırılmaz. Doğru olarak adlandırıldığı yani bir olarak sayıldığı andan itibaren artık hakikat değil, yapı tarafından hem kapsanan hem temsil edilen çokluğa denk düşen bir bilgidir.

Son iki ayırım/eksiltme (türeyimsellik ve adlandırılmazlık) birlikte değerlendirildiğinde, elimizde ulaşılamayan bir hakikat ve asla bitmeyecek bir hakikat süreci anlayışı kalır. Hakikatin ontolojik belirlenim alanına saplanmadan boşluk, boşluğun kıyısında ve olay kategorileriyle ontolojik ve de nesnel koşulunu kazanmış olduğu iddia edilir. Badiou bu nesnel zeminle hakikati görelilik probleminden korumuş olduğunu düşünür. Hakikatin içkinliği ve mekanının hiç değilse kategorik olarak belirlenmiş olması nedeniyle görelilik probleminde düşmeyeceğini kabul etmek bile, geriye çokluk oluşu ve sonsuzluğu yalnızca aksiyomatik kararlarla temellendirilmiş olan, ancak asla belirlenemeyecek/ulaşılamayacak mistik bir hakikat kalır.

Badiou'nun matematiği ontoloji ile özdeşleştirilmesi, matematikte küme kuramı ve aksiyomlarını temel olarak seçmesi, kendi deyimiyle, onun aksiyomatik kararıdır. Cantor'u Tanrı'ya götüren "sonsuzluk" kategorisinin, Badiou'yu içkin ve nesnel olduğu iddia edilen bir

sonsuzluk anlayışına sevk etmesi yine aksiyomatik bir karardır. Ayrıca öznenin "olay oldu" kararı aksiyomatiktir. Hakikatin zorlanamayan sınırı ise hakkında ancak varsayımsal bir öngöründe bulunulabilecek olan "adlandırılmayan" ögedir. Bu öge hakikatin bilgiye dönüşme yani bilinir olma sınırındır. Tüm öğeleri bilinir hale gelen hakikat artık hakikat değil bilgidir. Paradoks şudur: Adlandırılmayan olmasıyla sonsuzluğu temellendirilen hakikatin, bilgiye dönüşme ihtimali olan bir nokta varsa, her ögesinin adlandırılabilir olduğu bir an mümkün demektir. Artık buna hakikat demiyor olsak bile, hakikatin henüz bilinmeyen şeyle özdeş kılındığı ve bilinebilir olma olanağını taşıdığı görülebilir. Demek ki hakikatin sonsuzluğu göreceli bir sonsuzluktur, mutlak bir sonsuzluk değil.

Peter Sohlberg "Badiou'nun 'hakikatin eksiltilmiş ontolojisinin' [...] postmodernizmin solipsist bakış açısıyla oldukça fazla benzerliklere sahip olduğunu" ileri sürer. (Sohlberg, 2009, s. 321). Solipsizme göre biri için bilinebilir tek şey kendi varlığıdır. Badiou'nun hakikat teorisinde, her öznenin kendi hakikati söz konusudur ya da her özne ancak belirli bir hakikatin öznesidir. Hakikati hakikat olmayandan ayıracak şey öznenin sürece yalnızca biçimsel olan katılımıdır. Özne olaysal meydana gelise bir tür öznel iman ya da bir hakikat prosedürünün yönergesine [*prescription*] ya da sonuçlarına öznel sadakat göstererek hakikat sürecinin sonlu parçası olur. Tam da bu nedenle Sohlberg Badiou'nun teorisinin solipsist bir teoriyle benzer özellikler taşıyor olduğunu söylemekte haklıdır.

Badiou, görelilik sorununa düşmeme çabasıyla, hakikatin başlangıcı olan olayı radikal bir değişim yaratması dolayısıyla herhangi bir olgudan ayırabileceğimizi söyler ve öznenin kararını tartabileceğimiz bir ölçüt vermeye çalışır. *Logics of Worlds*'de herhangi bir değişimi olaydan ayırmak için üç değişim derecesi sunar: Değişiklik (*modification*, görüngü yasasıyla uyumlu değişim), olgu (*the fact*, ontolojik olarak yeni olanın görüngüde bir değişiklik yaratmayan kavranışı) ve teklik (*singularity*, ontolojik olarak yeni olanın görüngüye dönüşmesi) (Badiou, 2009a, s. 372). Tekilliği ise sonuçları bakımında ayıran Badiou, minimum sonuçları olan tekliğe zayıf, maksimum sonuçları olan tekliğe güçlü teklik adını verir. Ve olayın bu güçlü teklik olduğunu söyler. Paris Komünü, Ekim Devrimi, Çin Devrimi ve 68 Hareketini böylesi maksimum sonuçları olan olaylara örnek olarak verir (Badiou, a.g.e., s. 376). Örneğin Paris Komününde olan şey, Badiou'ya göre, önceden minimum varlığa sahip

(var olmayan) işçinin politika sahnesinde maksimum bir görüngüye dönüşmesidir, yani görüngü yarasında bir değişim yaratarak var olmayan şeyi var olana dönüştürmesidir.

Peter Hallward Amerika'nın statükosunu (görüngü yarasını) yıkmak yerine güçlendirmiş olan 9/11 saldırısını Badiou'nun olay olmayana örnek olarak verebileceğini söyler (Hallward, 2007, s. 7). Paris Komünü ve 9/11 saldırılarını birlikte düşünerek Badiou'nun *Logics of Worlds*'deki revizyonla da "olay"a mistik olmayan nesnel bir zemin kazandıramadığı yeniden tespit edilebilir: Radikal İslamcı birisi "Amerikan statükosunu sarsarak Müslümanların varlığının güçlü bir biçimde görünür kılındığı bir an" olduğundan 9/11 saldırısının bir "olay" olduğunu iddia edebilir. Ya da anti-komünist birisi Paris Komünü'nü bir olay olarak görmeyip, "nihayete eremeyen bir çapulcu ayaklanması" olarak yorumlayabilir ya da "işçilerin yönetme yeteneklerinin olmadığı bir ispatı" olarak görebilir. Bu yorumların doğruluk değerleri ya da geçerliliklerine dair bir belirleme yapmak için en azından "insan"ın ne olduğuna dair bir değerlendirmeyi içeren insan felsefesine, devlet-yurttaş-temsil-eşitlik gibi kategorilerin analizinin yapıldığı siyaset felsefesine ve hukuk felsefesine ihtiyaç vardır. Badiou'nun *Logics of Worlds*'de olayı olay benzeri değişimlerden kategorik olarak ayırması ve gerçek özneyi öznesilerden ayırma çabası bu felsefe disiplinlerinin bize sunacağı olanağı sağlamış görünmüyor.

Hakikatlerin Sonsuzluğu/Sonluluğu Arasındaki Gedik

Badiou hakikatin sonsuz bir prosedürün sonucu olarak açığa çıkan çoklu bir yapıda olduğunu ileri sürer. Hakikatin "hem oluşu (bir hakikat özgün bir çokluk olan türeyimsel bir tekilin belirliğini açığa çıkarır) hem de varlığı (hakikat yoktur, yalnızca, birbirinden farklı ve bir bütün haline getirilemeyen hakikatler vardır)" çokluktur (Badiou, 2004, s. 102). Türeyimsel bir çokluk olan hakikat, Badiou'ya göre, tamamlanamazlığı bağlamında sonsuzken, "içkinliğin tekil bir figürü" olması (Badiou, 2004, s. 121) ve öznesinin sonlu olması bağlamında sonludur.

Simon O'Sullivan Badiou'nun felsefesinde sonlu özne ve sonsuz hakikat arasında ilişki kurulamamış olduğunu iddia eder (O'Sullivan, 2009, s. 165). O'Sullivan'ın tespiti bu ilişkinin yalnızca düşünsel boyutta kalıp, gerçek yaşama dokunmaması nedeniyle doğru bir noktaya

işaret eder niteliktedir. Badiou, Lacan'ı takip ederek, hakikati imkansız/belirlenemez/ulaşılabilir olarak görür ve hakikat bu imkansızlık nedeniyle sonsuzdur. Öznenin, bir hakikatin sonlu noktası olarak, bu imkansız gerçekle dolayimsız hiç bir ilişkisi yoktur. Özne yalnızca olay sonrası beliren yönergeyi ya da "olay oldu" gibi bir önermeyi ya da "olayın sonuçlarını" rastlantısal olarak evetleyen bir formdur. Özne-hakikat ilişkisi boşluğun kıyısında tesadüfen ortaya çıkan bir olay-sonrası beyan dolayımıyla kurulur; çünkü bu beyanı evetleyen herhangi bir birey/şey o hakikatin öznesidir.

Sonlu olan öznenin hakikatin sonsuzluğuyla ilişkisi, ancak hakikatin sonsuzluğunun dayanağı olan türeyimsel boşluk dolayımıyla kurulabilirdi. Bu da ancak öznenin boşluğun temsil edilmeyen öğelerinden (göçmen işçiler) olması ile sağlanabilirdi ve böylece özneye hakikat prosedüründe gerçekten "kurucu" bir rol verilebilirdi. Badiou'nun teorisinde ise ilk bölümde gösterdiğimiz gibi ölümlülüğü nedeniyle sonlu olan insanın sonsuz olan hakikatle ilişkisi onu "düşünebilme yeteneği" bağlamında kurulur. Öznenin hakikat prosedüründeki rolü böylece gerçek yaşam içinde eylemesinden tamamen koparılmış olur.

Badiou *Being and Event*'in hemen başında öznenin türeyimsel bir prosedüre bağlı olarak açığa çıkacağını bize bildirir (Badiou, 2005a, s. 17). Badiou'nun türeyimsel hakikat prosedürleri için verdiği örnekleri incelemek sonlu özne ve hakikatin sonsuzluğu arasındaki ilişkisizliğe dair eleştirinin açık kılınması için faydalı olacaktır. Badiou'ya göre her bir hakikat kendinde tekil ve sonsuzdur, diğer hakikat prosedürlerinin tarihlerinden bağımsızdır, onlara karşı ilgisizdir ve biz bir hakikatin gerçekleşebileceği sonsuz alanlardan sadece dört tanesi bilebiliriz: aşk, bilim, sanat ve politika (Badiou, 2009a, s. 71).

Badiou'ya göre aşk iki ayrı birey arasında işleyen bir süreçtir. Aşkın başlangıç noktası birdir. Aşk hakikati prosedüründen önce iki farklı cinsiyet vardır: Kadın ve erkek. Aşk iki farklı cinsiyetin eşitliğinin ilanıdır. Badiou aşktaki hakikat prosedürünü şöyle açıklar: "[A]şk alanı cinsiyetlerin ikisine yakışan evrensel bir tekilliğin [...] beyan edildiği tek samimi alandır" (Badiou, 2004, s. 146). Ona göre, cinsiyetlerin toplumsal rolü/statüsü hakkında eşitlikçi düşünceler/teoriler yüklemisel olduğu için bir hakikati temsil etmez. Çünkü hakikat belirli bir dilin her türlü yükleminden bir eksiltmedir. "Seni seviyorum" başlangıç beyanı ile başlayan aşk prosedürü ise cinsiyetler arasındaki eşitliğin samimi olarak kurulabileceği yegane alandır.

Kadın-erkek ayrımı iki ayrı cinsiyetin sonsuzda ayırdedilemeyen iki olmak anlamında birleşmesiyle ortadan kalkmış olur.

Aşk hakikatinde sonsuzluk ayırdedilemeyen iki'ye dayanır. Bir aşkın öznesi olan, mesela, bir kadın ve bir erkek kendini ötekenden ayırdedemediği/ötekiyle birleştiği noktada sonsuzla ilişkiye geçer yani belirsizleşir, farktan eksiltilir. Bütünleşerek ya da ayırdedilemeyene dönüşerek eşit olma durumu, yani sonlu teklerin sonsuz hakikatte kaybolması durumu, retoriksel bir açıklama olmanın ötesine geçmez. Aşk ve cinsiyet ayrımcılığı arasındaki ilişkiye dair bir tartışma bu yazının amacına aşacağından şunu söylemekle yetinmek durumundayız: Bu tespitleriyle Badiou bir "kendinden geçme" ya da "melankoli" halini aşk ve cinsiyetler arası eşitliğin alanı olarak tespit eder.

Bilim bilimsel hakikatler üzerine çalışır, bilimsel bir hakikat prosedürü aracılığıyla bilinmeyen bir şey bilinen bir şeye dönüştürülür. Bilim "harfler aracılığıyla boşluk ve sonsuzun kavranmasıdır" (Badiou, 2005b, s. 143). Bilimsel hakikat prosedürünün öznesi yalnızca bilim insanıdır. Sanatsal hakikat prosedürünün başlangıç noktası ise sonlu sanat eseridir. Sanatçı bu sonlu çalışmalarla sonsuz olanı açığa çıkarmaya çalışır. Sanatın öznesi sanatçının kendisi değil onun ortaya koyduğu sanat eseridir (Badiou, 2004, s. 151). Sanatçı sanatsal bir hakikat prosedüründe yalnızca tikel bir varlıktır ve bu tikellik sonuçta hükümsüz kalır. Geriye yalnızca sonlu bir çalışma ve onun tekil bir sonsuzluğa referansı kalır, sanatçının yaratıcı edimi önemini yitirir.

Badiou şiirsel yaratmanın bir şairin yaratmasından fazla bir şey olduğunu söyler. Şiirsel yaratmanın kendisi tekil bir olaydır. Bu yaratıcılığın önemi onun "gizemli" yeniden temsil özelliğidir. Badiou bu gizemli noktayı şu sözlerle anlatır:

Şiir ne bir tanım ne de bir ifadedir. Dünyanın uzamının etkili bir resmedilmesi de değildir. Şiir bir işlemdir. O bize dünyanın kendisini nesnelere bir toplamı olarak sunmadığını öğretir. [. . .] Şiir işlemi için dünya, varlığı nesnellikten daha önemli olan şeydir...

Kural basit: Şiire girmek - ne anlama geldiğini bilmek için değil, onda ne olup bittiği üzerine düşünmek için. Çünkü şiir bir işlemdir, ayrıca bir olaydır. Şiir vuku bulur.

Yüzeysel gizem bu vuku bulmaya işaret eder. O bize dil içinde vuku bulmayı önerir (Badiou, 2005c, s. 29).

Sanat alanında hakikat prosedürü bir olayın gizemli belirişiyile başlar. Bir şiirde, bir olay ortaya çıkar ve şair bu olayın yaratıcısı değildir; belki de şairi, kendi haklarıyla ilgili bir hakikat sürecinin öznesi olmayan göçmen işçilere benzetmek yersiz olmayacaktır. Bir hakikatin belirişi yeni bir şeyin yaratılmasına değil, sonlu bir şair tarafından dilde kurulan yeni bir yere/mekana işaret eder; ancak bu sonlu şair hakikat sürecinin temel unsuru değildir, öznesi değildir!

Hakikatin sonlu ve sonsuz unsurları arasındaki ilişki politik hakikatlere baktığımızda tamamen sorunlu hale gelir. Politik hakikat, bir olayın ardından bu olayın sonucunu ortak bir iddia olarak deklare eden "biz-özne (*we-subject*)"/kolektifliğin belirişiyile başlar. Politik hakikatin sonsuzluğu somut bireylerin yalnızca düşüncedeki kolektif edimine işaret eder. Diğer hakikat türlerinin aksine politik hakikatte özne de bir sonsuzluğa dönüşür ama buradaki sonsuzluk "belirlenememe" anlamından ziyade "düşüncenin kolektifliği" haline gelir. Bu bağlamda, sonsuz politik hakikat ile sonlu olan ya da maddi şeyler arasında bağın "düşünsel" boyutta kaldığını söylemek abartı olmayacaktır. Madarasz'a göre düşünmenin ya da politik öznenin bu kolektifliği olay-sonrası açığa çıkan ortak deklarasyonda yani dilsel bir belirlenimde açığa çıkar:

Bu [biz olma (*we are*)] öncelikle tepkiseldir çünkü bir hakikat üretiminin yeni bir bağımlılık yarattığı kopuş yüzeylelerini fark eder. Öznel bir prosedürün dolayimli ortaya çıkışına dayanan bu şeyin [biz olma] kendisi radikal ötekini adlandırma edimidir. O yalnızca bu adlandırmadan sonra başlamış olur ki, böylece özne kendi üzerine düşünme yeteneğini, bireyselliğini, belirli bir olayın hakikatiyle ilişkide oluşunu ve, sonuç olarak, kendi bedenini kazanır. Özne, yalnızca bir olayın ayırılmaz özünü adlandırmakla, 'biz' [*we*] ifadesinin kısmen 'birey', kısmen 'kolektif' olmak üzere bölünmüş niteliğinin bilincine kavuşabilir. Bir özne gerçekten kendini-kurandır, fakat daima bir olaya görelidir ve bu olayın semantik belirlenimlerinde kolektiftir (Madarasz, 2009, s. 809).

Badiou'nun felsefesinde yeni bir görüngü boşluktan kaynaklanır, eski yapıyı yıkıma uğratar ve görüngüye dönüşür. Özne bu yıkım ve etkilerini fark eder, onlar hakkında karar verir ve kararına sadık kalır. "Karar" özne olmanın başlangıç noktasıdır. Özne bu edimiyle yansıtan bir özne konumundadır. Bu yansıma edimi öznenin kendi üzerine değil bir olayın ortaya çıkışı üzerindedir ve dolayısıyla olaya görelidir. Olay öncesi, olayı "kuran/yapan", özne yoktur. Badiou'nun hakikat teorisinde öznenin herhangi bir fiziksel/maddi yaşam unsurundan bahsedilemeyeceğini söylemek yerinde olacaktır. Dahası özne bir hakikat prosedüründe kurucu bir öge olarak değil, yalnızca mantıksal/biçimsel ya da topolojik bir unsur olarak karşımıza çıkar. Öznenin ortaya çıkışı bir olayın ortaya çıkışına görelidir ve bağlıdır. Ve bu bağ özne ve olay sonrası dilde açığa çıkan yeni ifadeler arasındadır. Bu bakımdan Madarasz Badiou'nun felsefesinde politik öznenin kolektifliğinin/sonsuzluğunun "semantik belirlenime" sahip olduğunu söylemekte haklı gibi görünüyor.

Badiou bir olayı aniden gelişen bir yeniliğin neden olduğu tekil bir yıkım olarak tasarlar. Böylece rastlantısal bir şeye dönüşen olay, bize değişimin mistik bir biçimde soyutlandığı ve apolitik bir değişim anlayışına dönüştüğünü gösterir. Badiou, hakikat ve tarihsel ya da toplumsal somut "gelişmeler" arasında "kurucu bir ilişki" kurmaz. (Hallward, 2007, s. 13). Hakikati tarihsel koşullarından (sonlu öznenin içinde bulunduğu koşullardan) soyutlamakla ve soyut bir hakikat kavramı geliştirmekle reel politikayı reddetmiş olur (Bkz. Bensaïd, 2007, s. 101). Peter Hallward, Karl Marx'ın on birinci tezine gönderme yaparak şunları söyler: Badiou'nun felsefesi çok değerli ve özgün olmanın yanında "dünyayı yalnızca betimlemeye son verecek olsa da, onun dünyayı değiştirme iddiası daima aşırı derecede soyut kalacak" (Hallward, 2003, s. 322).

Logics of Worlds: Badiou'nun Teorisini Revize Etme Çabası

Badiou'nun *Logics of Worlds*'de çözüm üretmeye çalıştığı eleştirilerden biri sonlu özne ve sonsuz hakikat arasındaki ilişkinin açıklanamaz kalmasına dair yapılan eleştiridir. *Being and Event*'deki "durum" yerine bu kitapta "dünya" terimini kullanmaya başlar. Dünya da durum gibi çokluk formundadır. Her bir dünya bir görüngü alanıdır ve mantıksal bir düzene sahiptir.

Badiou bir dünyadaki görüngülerin bu mantıksal düzenine 'aşkınsal (*transcendental*)' adını verir. Her dünyanın kendine özgü ve ona içkin olan bir aşkınsalı vardır (Badiou, 2009a, s. 101). Aşkınsal, belirli bir dünyadaki "özdeşlik ya da farklılık derecelerinin" ölçüm aracıdır (Badiou, a.g.e., s. 118). Ait olduğu dünyaya aşkın/dışsal bir şey olmaktan ziyade ona içkindir. Bir nesne aşkınsal göstergede belirli bir özdeşlik ya da farklılık derecesinde gösterilebiliyorsa ya da belirlenebiliyorsa bu aşkınsalın ait olduğu dünyada bu belirlemeye uygun bir görüngü olarak belirir (Badiou, a.g.e., s. 119). Ayrıca iki görüngü arasındaki tek ilişki ancak aşkınsal ölçüm aracı aracılığıyla kurulabilir bir ilişkidir. Bir görüngünün aşkınsaldaki ölçüm derecesi ancak bir başka görüngünün derecesi ile karşılaştırılabilir niteliktedir.

Badiou *Logics of Worlds*'de metodunu "nesnel fenomenoloji" olarak adlandırır (Badiou, a.g.e., s. 201). Fenomenolojisinin amacı hakikatlerin nesnellliğini beden, nesne, özne ve nokta benzeri kategoriler aracılığıyla korumaktır. Nesne, "görüngüde bir olarak sayılan"dır (Badiou, a.g.e., s. 193). Bir mekanda bulunmaya, görünür olmaya referans yapar. Beden, "tikel bir dünyada sonsuz bir hakikatin açığa çıkarılmasını anlaşılır kılan şey"dir (a.g.e.), "bir dünyanın nesnelere bir hakikatin türeyimsel şansına göre kutuplaştıran şeydir" (Badiou, a.g.e., s. 483). "Beden bir öznenin açığa çıkmasını sağlayan tekil nesnedir" (a.g.e., s. 453.) Çeşitli biçimlerde açığa çıkan öznenin organik olmayan bedenidir (Bkz. iii. dipnot). Beden olay ve sonuçlarına işaret eder niteliktedir, ancak bundan fazlasıdır: Üretme, reddetme, üstünü örtme edimleriyle öznenin oluşmasını sağlayan mantıksal zemindir. Bedenle birlikte ortaya çıkan kutuplaşmada beliren "nokta (*point*)" sonsuz hakikati "ya, ya da" ikili formunda açığa çıkarır ve "karar ya da seçim" olarak adlandırılır (Badiou, a.g.e., s. 400.). Bu karar, özne gibi bir karar vericisi olmayan, "aşkınsal" için ileri sürülen metaforik bir "karar"dır. Bir dünyanın aşkınsalının noktaları özne için topolojik bir uzam kurar (Badiou, a.g.e., s. 401 ve 452). Bazı dünyalar karar verilemez noktalara sahiptir. Badiou bu türden dünyaları 'gerilmiş (*tensed*)' dünya olarak adlandırırken, böylesi herhangi bir noktaya sahip olmayan dünyayı 'gevşek (*atonic*)' dünya olarak adlandırır. Özne ancak gerilmiş dünyada açığa çıkabilir.

Sonlu öznenin hakikatin sonsuzuyla yalnızca düşüncede ilişki kurabileceği yönlü eleştirisini Badiou bu kitapta "sadık özne" kategorisiyle aşmaya çalışır. Roma Cumhuriyetine karşı Spartaküs çevresinde toplanan kölelerin ayaklanmasını bir olay, "biz köleler, eve dönmek

istiyoruz" ifadesini de bu olayın izi (*trace*) olarak görür (Badiou, a.g.e., s. 51). Bu ayaklanmada ordu haline gelmiş köle topluluğunun bir bedeni vardır ve "şimdi"de hareket eden bu köleler artık köle değildir. Bu beden ayaklanan kölelerin karşı karşıya kaldığı "şunu mu yapmalı yoksa bunu mu yapmalı" formundaki "nokta"lara işaret eder. Bu noktalar "iki" formundadır yani "şu ya da bu"nu seçmek arasında baştan belli, özsel bir değer farkı yoktur. Köleler tercihleriyle öznel bir üretim içinde "olanaklıyı şimdide" kurarlar (a.g.e.). "Şimdi" kategorisi zamansal bir kesit değil olayın etkin olan sonuçları anlamında kullanılır. Böylece sadık özne hem olayın hem de sonuçlarının üretiminde etkin rol alan gerçek bir özneye dönüşür. Sadık özne hem olaya hem de olayın sonuçlarına sadakat gösteren öznellik formudur, hep şimdiki zamandadır (Badiou, 2009a, s. 53).

Badiou bu kitapta sadık özne dışında iki öznellik formundan daha bahseder. "Tepkisel özne" olayın kendini reddederken olayın sonuçlarına olaydan bağımsız bir biçimde sadakat gösterir (Badiou, 2009a, s. 55). Badiou'ya göre bu özne hakikati tam olarak olumsuzlamaz. Ancak olayı reddettiğinden hakikati tam anlamıyla kavramış değildir. "Belirsiz özne" ise olayı ve olayın etkilerinin kurduğu 'şimdi'yi tam anlamıyla değiller (Badiou, 2009a, s. 59). Kararı fetişisttir. Badiou Hitler'in Alman ırkını fetişleştirmesini bu özneye örnek olarak verir.

Badiou'nun *Logics of Worlds*'de ortaya attığı yeni kategoriler ışığında belirlediği özne kategorisi hakikatin sonsuzluğu ile gerçekten türeyimsel(!) bir ilişkidir: Bir hakikat prosedüründe açığa çıkan olay, olayın izi, sonuçları vs. sonsuzca farklı değer alabilir. Bunlar hakkında ne derse desin, ne edimde bulunursa bulunsun herkes "özne"dir. Aralarındaki fark "şimdi"yi yaratma, üstünü örtme ya da reddetme "biçimi"ndedir. Sadık özne bu konuda pozitif diğer iki özne değişik derecelerde negatif bir role sahiptir. Bu ayırım tamamen formel düzeyde kalır. Öznenin formel teorisini kuracağını daha kitabın başında bize bildiren Badiou, hakikat ve öznesi hakkında içeriksel bir belirleme yapma olanağının bugüne kapalı olduğunu düşünür. Hakikate nesnel zeminini kazandırma çabasında olduğu bu kitapta özneye içeriksiz "formel" bir etkinlik yükler. Öznenin hakikatle ilişkisi değeri belirsiz olan "nokta"lar üzerine rastlantısal karar verme etkinliği boyutundadır. Her ne kadar bunu yapmakla aynı zamanda hakikatin üretimine "şimdi"yi kurmak anlamında dahil olduğu ileri sürülse de, bu ilişki formel düzeyinde kalır.

Özne olayın-öznesi değil, olay sonrası açığa çıkan öznedir. Olayın ve öznenin belirlenimsizliği *Logics of World* kitabında korunur. Özne olayın "iz"i, yani olay sonrası açığa çıkan ifade ve beliren "beden"in "nokta"ları hakkında karar vermeleriyle "şimdi"yi üretir. Bu şimdinin üretimi hakikat sürecine öznenin etkin katılımı olarak ifade edilir. Ancak bu katılım öznenin olaya göreli oluşu sorununa bir çözüm üretir nitelikte değildir. Olay sonrası öznenin etkinliği hala "kabul ya da reddetme" biçimindedir. Değişik özneler hakikatin biçimlenmesine kabul ya da reddetmeleriyle engel olabilirler, olumsuzlayabilirler ya da olumlayabilirler. Bu bağlamda olay, olayın izi, sonuçları, beden ve noktalar hakkındaki kararlarıyla hakikatin üretimine katkı sunan da engel olan da öznedir. Çünkü özne topolojik uzamı bu kategoriler olan formel/biçimsel bir işlem olarak tasarlanır.

Sonuç

Badiou hakikati reddetmeden ve görelilik sorununa düşmeden hakikatleri çokluk olarak kabul etmenin nasıl mümkün olabileceğini göstermeye çalışır. Ona göre hakikatlerin sonsuz oluşu aşkınlık ya da evrensel kapsayıcılığa işaret etmez; bu sonsuzluğun ontolojik/nesnel dayanakları vardır. Bir duruma/dünyaya içkin, türeyimsel bir çokluk olan boşlukla ilişkisi hakikatin türeyimselliğinin/sonsuzluğunun ispatıdır. Boşluğun kıyasında meydana gelen olay hakikat sürecinin başlangıç noktasıdır. Karar verilemezliği nedeniyle doğruluk değeri belirsiz olan olay hakkında rastlantısal olarak karar veren ve bu kararına sadık kalan "gerçek" özne hakikatin ikinci unsurudur. Özne hakikatin sonsuzluğunun yanında sonlu da oluşunun nedenidir. Badiou türeyimsel bir çokluk olan hakikatin sonsuzluğu ile sonluluğunu öyle bir çerçeveye yerleştirir ki; böylece, ona göre, hakikatin hem duruma/dünyaya aşkınsal değil içkin olduğu, hem de çokluk oluşuna rağmen göreli olmadığı gösterilmiş olur. Yazımızda bu sorunsalın kendinde değerini/anlamını mesele etmeden, Badiou'nun hakikat kuramının ne derece amacına ulaşmış olduğunu tartıştık ve aşağıdaki sorunlarla karşılaştık:

Badiou açısından, özne rastlantısal bir olayla açığa çıkan yeni şeyi, yine rastlantısal olan kararı aracılığıyla, ilgili duruma kabul ettirmeye çalışır. Hakikatin biçimsel yanı olan öznenin kararı ve başlangıç noktası olan olayın kendisi rastlantısal olduğundan hakikat de rastlantısalıdır. Bu

rastlantısallık olay ve öznenin tamamen belirsiz ve gerçek yaşamdan kopuk soyutlamalara dönüşmesine neden olur. Olay'ın dayanağı gerçek yaşamda bir şeye işaret eder gibidir (statüko tarafından temsil edilmeyenlere) ancak olayın olup olmadığı belirsizdir. Bu mistik ve değersiz olaya ancak bir özne değer verebilir. Ama bu öznenin kim olduğu muğlaklaşır. Öznenin sadece etkinliği biçimsel olarak belirlenir ki bu etkinlik de kendinde değersiz ve daima bir olaya (kendinde değeri olmayan bir olaya) görelidir. Ayrıca her hakikatin kendi öznesi vardır ve dolayısıyla hakikatler de özneye görelî kılınmış olur.

Her hakikat prosedürü hem sonsuz hem de sonludur. Sonsuzdur çünkü hakikatin bir durumdaki ontolojik dayanağı olan boşluk sonsuzdur, yani karar verilemez ve bir olarak sayılmamış olmak anlamında sonsuzdur/belirlenemezdir. Bu karar verilemez dayanak nedeniyle, bir hakikat tam olarak adlandırılmaz, ancak aksiyomatik olarak beyan edilebilir. Böylece asla elde edilemeyecek, ulaşılamayacak ötelede bir yerde mistik bir hakikat kalır geriye.

Hakikat aynı zamanda sonludur çünkü öznesi sonludur. Ancak sonlu özne ile hakikatin sonsuzluğu arasındaki ilişki muğlaktır. Hakikatin sonsuzluğunun dayanağı olan boşluk "özne olma" formunun hiç bir yerinde söz konusu edilmez. Özne olay'ın ardından beliren ifade üzerine ya da olayın sonuçları üzerine söz söyleme/karar verme ve bu karara sadakat gösterme edimine indirgenir ve böylece düşünsel/dilsel/sözel edimi öz etkinliği olan (çünkü bu edimle kuruluyor) gerçek yaşamdan kopuk bir özne çıkar karşımıza.

Hakikat prosedürlerinde göstermeye çalıştığımız sonlu özne ve hakikatin sonluluğu arasındaki ilişkisizlik Badiou'nun hakikat görüşü hakkında şu sonuca ulaşmamızı olanak tanır: Mistikleşen bir olay/değişim anlayışı ve hakikatin maddi yaşam/sonlu öznenin kopuk oluşu, Badiou'nun hakikat kuramında hakikatlerin temelsiz bir kavrama dönüşmesine ve görelilik sorunuyla kaşı karşıya kalmasına neden olur.

¹ Yazıda Gödel, Cohen ve Cantor'un kuramları sadece Badiou'nun bunları değerlendirme biçimi bağlamında konu edilmiştir.

² Makale boyunca yapılan tüm çeviriler aksi bildirilmedikçe bana ait.

³ Badiou'nun özne hakkındaki görüşleri üç başyapıtında bazı farklılıklar gösterir. İlk büyük kitabı olan *Theory of Subject*'de politika yegane hakikat alanı olarak çıkar karşımıza. Dolayısıyla biricik özne politik bir hakikat sürecinin sadık öznesidir (Badiou, 2009b, s. 28). Daha sonra *Being and Event*'de dört hakikat prosedüründen ve

bu prosedürlerin tek bir biçime sahip sadık öznesinden bahseder. Son büyük kitabı *Logics of Worlds*'de ise üç öznellik tipinden bahseder: Sadık özne (*faithful subject*), tepkisel özne (*reactive subject*) ve belirsiz özne (*obscure subject*).

Kaynakça

- Badiou, A. (1998). *Infinite Thought: Truth and the Return to Philosophy*. (O. Feltham ve J. Clemens, Çev.). Londra ve New York: Continuum.
- Badiou, A. (1999). *Manifesto for Philosophy*. (N. Madarasz, Çev.). Albany: State University of New York Press.
- Badiou, A. (2004). *Theoretical Writings*. (R. Brassier ve A. Toscano, Çev.). Londra ve New York: Continuum.
- Badiou, A. (2005a). *Being and Event*. (O. Feltham, Çev.). Londra ve New York: Continuum.
- Badiou, A. (2005b). *Metapolitics*. (J. Barker, Çev.). Londra ve New York: Verso.
- Badiou, A. (2005c). *Handbook of Inaesthetics*, (A. Toscano, Çev.). Stanford: Stanford University Press.
- Badiou, A. (2005d). "Politics: A non-Expressive Dialectics".
<http://blog.urbanomic.com/sphaleotas/archives/badiou-politics.pdf>
- Badiou, A. (2006). *Briefing on Existence: A Short Treatise on Transitory Ontology*, (N. Madarasz, Çev.), Albany: State University of New York Press.
- Badiou, A. (2007). *The Century*. (A. Toscano, Çev.). Cambridge: Polity Press.
- Badiou, A. (2009a). *Logics of Worlds: Being and Event 2*. (A. Toscano Çev.). Londra ve New York: Continuum.
- Badiou, A. (2009b). *Theory of Subject*, (B. Bosteels, Çev.), Londra ve New York: Continuum.
- Badiou, A. (2011). *Sonlu ve Sonsuz*, (Murat Erşen, Çev.), İstanbul: Monokl Yayınları.
- Bensaïd, D. (2007). Alain Badiou and the Miracle of the Event. İçinde P. Hallward (ed) *Think Again: Alain Badiou and the Future of Philosophy* (s. 95-105). Londra ve New York: Continuum.
- Hallward, P. (2003). *Badiou: a Subject to Truth*, Minneapolis ve Londra: University of Minnesota Press.
- Hallward, P. (2007). Introduction: Consequences of Abstraction. İçinde P. Hallward (ed) *Think Again: Alain Badiou and the Future of Philosophy* (s. 1-20). Londra ve New York: Continuum.
- Lacan, J. (1990). *Television*, (D. Hollier, R. Krauss ve A. Michelson, Çev.). Londra ve New York: W.W. Norton & Company.
- Madarasz, N. (2009). "The Regularity of non-Being: Space and Form in Alain Badiou's System", *Environment and Planning D: Society and Space*, 27, 5, 796-822.
- O'Sullivan, S. (2009). "The Strange Temporality of the Subject: Badiou and Deleuze between the finite and Infinite", *Subjectivity*, 27, 155-171.

Sohlberg, P. (2009). "Is There Nothing Beyond Postmodernism and 'the Theoretical Other'? The Need for Balancing Universalism and Diversity in Social Work", *International Journal of Social Welfare*, 18, 317-322.